

Britanya ve Batı Avrupa'nın Hıristiyanlaşmasında Kelt Manastır Misyonerliğinin Rolü

The Role of Celtic Monastic Missionary in the Christianization of Britain and Western Europe

Yasin Güzeldal

Dr, Milli Eğitim Bakanlığı

yasinguzeldal@gmail.com & <https://orcid.org/0000-0002-7349-5388>

Makale Türü Article Type	Araştırma Makalesi Research Article
Geliş Tarihi Date Received	18.10.2022
Kabul Tarihi Date Accepted	30.11.2022
Yayın Tarihi Date Published	15.01.2023
Atıf Citation	Yasin Güzeldal. "Britanya ve Batı Avrupa'nın Hıristiyanlaşmasında Kelt Manastır Misyonerliğinin Rolü". <i>Oksident</i> 4/2 (2022): 147-172.
İntihal Plagiarism	Bu makale, <i>Turnitin</i> yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir. This article was scanned by <i>Turnitin</i>, and no plagiarism was detected.
Doi	https://doi.org/10.51490/oksident.1191191

Öz

Britanya ve İrlanda'nın Hıristiyanlaşma sürecinde Kelt Hıristiyanlığının Orta Çağ Hıristiyan misyonuna katkısı büyük önem arz etmektedir. Özellikle altıncı yüzyılda Kelt misyoner keşişleri gruplar halinde yola çıkmışlar ve Avrupa'yı dolaşarak dikkat çekici bir misyonerlik hareketi gerçekleştirmişlerdir. Kelt misyonerler gittikleri bölgelerde sadece Hıristiyan olmayanları değil, aynı zamanda Hıristiyan olup yozlaşmış kabul ettikleri kişileri de kapsayan bir misyon anlayışını benimsemişlerdir. Bu çalışmada, öncelikle Britanya ve Batı Avrupa'ya Hıristiyanlığın girişi ve bu bölgelerin yedinci yüzyıla kadar geçirdikleri dinî ve siyasi süreç ele alınmıştır. Ardından Kelt misyonerlerin, Mesih'in mesajı iletmek için çıktıkları yolculukları tanımlayan peregrinatio anlayışından bahsedilmiştir. Bu hareket temelinde, Kelt misyonerliğinin üç önemli temsilcisi konumunda olan Aziz Columba (520-597), Aziz Aidan (590-651) ve Aziz Columbanus (543-615) üzerinden incelenmiştir. Bahsi geçen isimlerin, misyonerlik faaliyetlerini yürütürken izledikleri yol, kullandıkları materyaller, karşılaştıkları problemler ve misyon hedefi doğrultusunda uyguladıkları yöntemlerin ortak yönleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hıristiyanlık, Misyonerlik, Manastırcılık, İrlanda, Britanya, Kelt.

Abstract

Celtic Christianity significantly contributed to the medieval Christian mission in the Christianization of Britain and Ireland. The Celtic missionary monks, particularly in the sixth century, set out in groups, traveled across Europe, and carried out the most remarkable missionary movement. The Celtic missionaries employed preaching methods that included non-Christians and Christians they saw as corrupted. This study examines the introduction of Christianity to Britain and Western Europe, as well as the religious and political developments that occurred in these regions until the seventh century. It also discusses the concept of peregrinatio, which describes the journeys of Celtic missionaries to spread the message of Christ. It analyzes this movement through the three key figures of the Celtic missionary movement: St. Columba (520-597), St. Aidan (590-651), and St. Columbanus (543-615). Finally, it highlights the similarities and differences among the names mentioned above in carrying out their missionary activities, including the materials they used, the problems they encountered, and the methods they used to achieve the missionary objective.

Key Words: History of Religions, Christianity, Missionary, Monasticism, Ireland, Britain, Celtic.

Özet

Hıristiyanlık misyoner bir dindir. Pavlus döneminden itibaren Hıristiyanlığı yaymak amacıyla yola çıkmış din adamlarına rastlamak mümkündür. Günümüzde de Hıristiyan misyonerleri bu faaliyetleri çeşitli metot ve uygulamalarla sürdürmektedirler. Erken dönem Hıristiyan din adamları tarafından başlatılan misyonerlik faaliyetleri, Hıristiyanlığın Filistin topraklarından Roma'ya kadar ulaşmasını sağlamıştır. Özellikle Pavlus'un misyon faaliyetleri bu noktada büyük önem arz etmektedir. Hıristiyanlığın yayımlacı politikası ilk üç yüzyıl birçok zorluk ve sıkıntıya rağmen ilerlemeye devam etmiş ve neticede Roma İmparatorluğu'na kendini kabul ettirmiştir. İmparator Konstantinos (ö. 337) dönemiyle birlikte Hıristiyanlara tanınan serbestlik bu süreci daha da hızlandırmış ve bu durum misyon faaliyetlerine de olumlu bir şekilde yansımıştır. Hıristiyanlığın Avrupa'ya geldiği dönemde Avrupa'da hâkim güç olan Roma İmparatorluğu'nun Hıristiyanlığı imparatorluğun resmi dini haline getirdiği bilinmektedir. Bu durum Roma hâkimiyeti altında olan insanların Hıristiyanlıktan bihaber olmadıklarını göstermektedir. Ancak Roma, kökeni pagan inancına dayanan bir devlettir. Bu nedenle devletin resmî dini Hıristiyanlık olsa da pagan inancını koruyan halk varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Hıristiyanlığın Batı Avrupa ve Britanya'ya yayılması İrlandalı Kelt misyoner keşişler aracılığıyla olmuştur. Kelt misyoner keşişler sadece manastırlarda hayatlarını sürdüren kişiler olarak değil, aynı zamanda halka vaaz vermeleri ve misyonerlik faaliyetlerinde bulunmalarıyla da ön plana çıkmışlardır. Bu misyonerlerin başlıca motivasyon kaynağı ise gezip dolaşarak İsa Mesih'in çağrısını insanlara yaymak, anlatmak anlamlarına gelen *peregritatio* anlayışı olmuştur. Bu anlayışla keşişler bir daha geri dönmek üzere yurtlarından

Summary

Christianity is primarily a missionary religion. Since the time of Paul, clergy members have set out to spread Christianity. Christian missionaries continue to carry out these activities today, employing various methods and practices. Early Christian clergy members' missionary efforts allowed Christianity to spread from Palestine to Rome. Paul's mission activities were significant at this point. Despite many difficulties and hardships, Christianity's missionary policy continued to advance in the first three centuries and eventually imposed itself on the Roman Empire. The freedom granted to Christians during the reign of Emperor Constantine (d. 337) further accelerated this process, and this situation was positively reflected in mission activities. It is known that the Roman Empire, the dominant power in Europe when Christianity came to Europe, made Christianity the official religion of the empire. This shows that the people under Roman rule were not ignorant of Christianity. However, Rome was a state rooted in pagan beliefs. Although the country's official religion was Christianity, some still retained pagan beliefs.

Christianity spread to Western Europe and Britain through Irish Celtic missionary monks. Celtic missionary monks were notable not only for living in monasteries but also for their preaching and missionary activities. The concept of *peregritatio*, which means to spread and explain the call of Jesus Christ to people by wandering and traveling, was the primary motivation for these missionaries. With this understanding, monks never returned to their home country to engage in missionary work. The main methods used by the Celtic missionaries in these activities were to adapt to

ayrılıp misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Kelt misyonerlerinin bu faaliyetlerde takip ettikleri başlıca metotlar, gittikleri bölgelerin yerel kültürüne uyum sağlamak, yöneticilerle iyi ilişkiler kurmak, kralı ve soyluları din değiştirmeye ikna etmek ve böylece faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için güvenli bir ortam sağlamak olmuştur.

Bu keşişler arasında en meşhur ve etkili olan üç isim, Aziz Columba (520-597), Aziz Aidan (590-651) ve Aziz Columbanus'tur (543-615). Bu isimlerden ilki olan Aziz Columba, İskoçya kıyılarındaki Iona'da bir manastır kurmuş ve burada yetişen keşişlerle birlikte putperestler üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Iona'dan, İrlandalılar ve Piktler tarafından yönetilen yarım düzine yeni manastır ortaya çıkmıştır. Sonrasında Aziz Columba'nın etkisi Iona'dan kuzey Britanya'ya yayılmıştır. Aziz Aidan Lindisfarne'de bir manastır kurmuş ve Columba'nın misyonerlik faaliyetlerinde yakaladığı başarıyı tekrarlamıştır. Bunun neticesinde binlerce kişi din değiştirmiş ve yeni manastırlar kurulmuştur. Bu manastırlardan da büyük bilginler ve yeni misyonerler yetişmiştir.

Güney Britanya'nın dönüşmesi ise kuzeye göre daha yavaş olmuştur. Kent bölgesi, Papa I. Gregorius tarafından gönderilen İtalyan keşiş Augustinus (ö. 604) tarafından Hıristiyanlaştırılmıştır. Ancak Britanya'nın geri kalanında Hıristiyanlığın ilerleyişi zayıflamış, hatta Galler'de hiç ilerleme kaydedememiştir. Bu bölgelerdeki Hıristiyanlaşma faaliyetlerinin ise İrlandalı keşişler aracılığıyla olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, Britanya'nın Hıristiyanlaşma süreci tamamlanmadan önce bir taraftan da Avrupa anakarasının dönüşümü başlamıştır. Aziz Columbanus yanına aldığı on iki keşişle birlikte İrlanda'dan Galya'ya giderek, Hıristiyanlıktan uzaklaşmış ve politik bir hale gelmiş olduğunu düşündüğü Galya Hıristiyanları üzerinde ciddi bir etki meydana getirmiştir. Neticede bu bölgeye daha fazla İrlandalı gelmiş ve burada çok sayıda manastır

the local culture of the regions, establish good relations with the rulers, persuade the king and nobles to convert, and thus provide a safe environment in which they could carry out their missions.

St. Columba (520-597), St. Aidan (590-651), and St. Columbanus were the three most famous and influential of these monks (543-615). The first of these, St. Columba, established a monastery on the Scottish island of Iona, where he and his monks had a significant influence on the pagans. Iona spawned a half-dozen new monasteries, each led by Irish and Picts. The influence of St. Columba then spread from Iona to northern Britain. St. Aidan founded a monastery at Lindisfarne and repeated the success of Columba's mission. As a result, thousands converted, and new monasteries were founded. These monasteries produced eminent scholars and new missionaries.

Southern Britain's conversion was slower than in the north. Pope Gregorius I sent the Italian monk Augustine (d. 604) to Christianize the Kent area. However, Christianity's progress in the rest of Britain was hampered, and it made no progress in Wales. Irish monks are known to have carried out Christianization in these areas. However, before Britain was thoroughly Christianized, the conversion of continental Europe began. St. Columbanus traveled from Ireland to Gaul with twelve monks. He had a significant impact on the Christians of Gaul, who had become politicized and apostatized from Christianity, in his opinion. As a result, more Irish people came to this region and established numerous monasteries. The influence of these monks, particularly on political leaders, resulted in the widespread of Christianity in these areas. However, Columbanus' writings condemning

kurmuştur. Bu keşişlerin özellikle siyasi liderler üzerinde kurdukları etki Hıristiyanlığın bu bölgelerde kitlesel olarak yayılmasını sağlamıştır. Ancak Columbanus'un, günahı kınayan yazıları kraliyetle ters düşmesine neden olmuş ve bu durum onun Luxeuil'den kovulmasıyla sonuçlanmıştır.

Columbanus, yoluna devam etmiş ve İtalya'nın kuzeyinde yer alan Bobbio'da, Lombardların arasında yeni bir manastır kurmuştur. Columbanus'u diğer bahsi geçen misyoner keşişlerden ayıran en büyük fark, manastır kuralları kaleme almış olmasıdır. *Regula Monachorum* adında iki bölümden oluşan bu eserin ilk bölümünde ahlaki kurallar ve manastır hayatının temel aldığı genel ilkeler yer alırken, ikinci bölümde ise ceza hükümlerinden (*Penitential*) bahsedilmekte ve kurala aykırı davrananlara uygulanacak cezalar belirtilmektedir. Ayrıca, Columbanus'a atfedilen *Penitential* kitabı, Britanya ve İrlanda tövbe ve kefaret düşüncesinin kıtaya nasıl tanıtıldığı bilmek adına önemlidir. Neticede Hıristiyanlık İrlandalı misyoner keşişler sayesinde Britanya ve Batı Avrupa'ya yayıldıkça, Roma İmparatorluğu'nun ulaşmadığı pagan dünyanın geri kalanı da büyük oranda Hıristiyanlaşmıştır. Bunun yanı sıra, genel olarak Kelt manastır misyonerlerinin Hıristiyanlığın temel öğretileriyle ilgili tartışmalarla pek ilgilenmedikleri görülmüştür. Bu nedenle kilisenin büyük teologları arasında gösterilebilecek çok az sayıda isme sahiptirler.

Kendilerine yetecek bir Hıristiyanlık anlayışı benimsemişler, inandıkları şekilde yaşamışlar ve geleneklerine bağlı kalmışlardır. Bununla ilgili olarak Roma Kilisesi'yle, Paskalya gününü hesaplama ve başın tıraş edilme şekli (tonsür) konularında farklı görüşlere sahip oldukları bilinmektedir. Ayrıca, İrlanda'dan yayılan bu misyonerlik hareketi karşısında, Roma Kilisesi'nin misyonerlik faaliyetlerinin geride kalmıştır. Bunun en büyük sebebi ise Roma Kilisesi'nin misyonerlik kaygısının impara-

sin enraged the Crown, which led to his expulsion from Luxeuil.

Columbanus later found a new monastery among the Lombards in Bobbio, northern Italy. The most notable difference between Columbanus and the other aforementioned missionary monks is that he wrote monastic rules. The first section of this work, *Regula Monachorum*, contains moral rules and general principles that govern monastic life. The second part, on the other hand, deals with penitential rules and the penalties that will be imposed on those who violate the rules. Furthermore, the Penitential book attributed to Columbanus is essential to know how the British and Irish idea of repentance and penance was introduced to the continent. After all, as Christianity spread to Britain and Western Europe thanks to the Irish missionary monks, the rest of the pagan world, which the Roman Empire could not reach, was largely Christianized. As a result, the rest of the pagan world, which the Roman Empire could not reach, was largely Christianized due to the efforts of the Irish missionary monks. Furthermore, Celtic monastic missionaries have shown little interest in debates over fundamental Christian doctrines. As a result, they have very few names that can be counted among the Church's great theologians. They adopted a self-sufficient understanding of Christianity, lived as they believed, and adhered to their traditions. They differed from the Roman Church in calculating the day of Easter and shaving heads (tonsure). In addition, the Roman Church's missionary activities were left behind compared to this missionary movement that spread from Ireland. The main reason for this is that the Roman Church's missionary concern ended at the borders of the empire. Rome withdrew from Britain in 1410. The Celtic

torluğun sınırlarında son buluyor olmasıdır. Nitekim Roma 410 yılından itibaren Britanya'dan çekilmiştir. Buradaki boşluğu ise Kelt Kilisesi beş yüz yıl süren bir misyonerlik hareketi ile doldurmuştur. Ancak, yedinci yüzyıla kadar süren bu hareket günün sonunda yerini yine Roma Kilisesi'nin hâkimiyetine bırakmıştır. Nitekim Columbanus'un manastır literatürü, aynı dönemde İtalya'dan tüm Avrupa'ya hızla yayılan *Benedikt Kuralı* ile karşılaştığında etkisini kaybetmiş ve neticede yerini *Benedikt Kuralı*'na bırakmak zorunda kalmıştır. *Benedikt Kuralı*'nın manastırların kurumsallaşmasına dair prensipleri, Papalığın *Benedikt Kuralı*'na verdiği destek ve Columbanus'un kurallarına kıyasla *Benedikt Kuralı*'nın nispeten daha hafif olması bunun en önemli nedenleri arasında gösterilebilir.

Church filled this void with a missionary movement that lasted five hundred years. However, this movement, which lasted until the seventh century, was eventually replaced by the dominance of the Roman Church. Columbanus' monastic literature lost its influence and eventually had to be replaced by *the Benedictine Rule* when it encountered the Benedictine Rule, which spread rapidly from Italy to all of Europe in the same period. Among the most important reasons are the *Benedictine Rule*'s principles concerning monastic institutionalization, papal support for *the Benedictine Rule*, and *the Benedictine Rule*'s relative moderation compared to Columbanus' rules.

Giriş

Britanya ve Batı Avrupa'da beşinci ve yedinci yüzyıllar arasında İrlandalı (Lat. Hibernia) keşişlerin öncülüğünde misyonerlik dönemi başlamıştır. Bu dönemde her ne kadar adada Roma kaynaklı bir Hıristiyanlığın varlığından söz etmek mümkün olsa da, Hıristiyanlıktan uzaklaşmış Hıristiyanlar ve pagan halk, hedef kitle olarak görülmüştür. Roma'nın beşinci yüzyılın başında Britanya'dan çekilmesinin ardından Britanya topraklarının istila edilmesi ve Batı'ya doğru başlayan göç hareketi neticesinde Hıristiyanlık manastırcılığında misyonerlik karakterinin gittikçe ağır bastığı söylenebilir. Nitekim bu dönemde manastırlar yerli halkların Hıristiyanlığa dönüşümünde büyük rol oynamıştır. Ayrıca, Roma kültürünün adadan hemen hemen yok olmasıyla ve Britanya halkının en kuzey bölgelere sürülmesiyle Hıristiyan manastır hareketinin adada etkinlik kurmasının önü açılmıştır.

Bu hareketin başlıca motivasyon kaynağı Mesih uğruna sefere çıkmak ya da Tanrı'nın mesajını insanlara iletme hedefini güden *peregritanus* (hacı-misyoner) anlayışı olmuştur. Bu anlayış doğrultusunda buldukları yerleri terk eden Kelt misyoner keşişlerin gittikleri bölgelerde kurdukları manastırlar zamanla, öğrenme, çalışma, ibadet ve misyon merkezleri haline gelmiştir. Böylece İrlanda, Britanya ve Batı Avrupa'da manastırların sayısı çoğaldıkça, yeni mühtediler kazanılmış ve buradan çıkan yeni misyonerler de aynı amaç doğrultusunda hareket ederek bu ağı olabildiğince genişletmişlerdir. Aziz Patricius (ö. 461) tarafından ilk tohumları atılan bu misyonerlik hareketi, Aziz Columba, Aziz Aidan ve Aziz Columbanus gibi İrlandalı misyoner keşişlerin önderliğinde Britanya, İskoçya, Galya ve Kuzey İtalya'da kurulan birçok manastır sayesinde yedinci yüzyıla kadar önemli mesafe kat etmiştir.

Kelt¹ misyonerliğinin takip ettiği başlıca metotların, gittikleri bölgelerin yerel kültürüne uyum sağlamak, yöneticilerle iyi ilişkiler kurmak, kralı ve soyluları din değiştirmeye ikna etmek ve böylece faaliyetleri için güvenli bir ortam sağlamak olduğu söylenebilir. Bahsi geçen İrlandalı keşişler kendi durumlarına uygun bir strateji belirlemişler ve bu doğrultuda misyon hareketlerini gerçekleştirmişlerdir. Nitekim Kelt misyonerlerinin dinç, enerjik ve tutkulu bir misyon anlayışına sahip olmaları bu hedefleri gerçekleştirmedi onların önünü açan diğer bir faktör olmuştur. Ancak sahip oldukları

¹ Keltler, kökenleri Orta Avrupa'ya dayanan ve benzer bir dili, dinî inançları, gelenekleri ve kültürü paylaşan kabileler topluluğunu ifade etmektedir. Kelt kültürünün M.Ö. 1200 gibi erken bir tarihten itibaren gelişmeye başladığına inanılmaktadır. Keltler göç yoluyla Britanya, İrlanda, Fransa ve İspanya dâhil olmak üzere Batı Avrupa'ya yayılmıştır. Keltlerin, dillerinin ve kültürlerinin izlerini bugün hâlâ en belirgin şekilde İrlanda ve Büyük Britanya'da görmek mümkündür.

bu özellikler sadece iki yüzyıl kadar devam etmiş ve yerini düzen ve disiplin temeline dayanan Roma geleneğine bırakmıştır. Kelt misyonerler, misyonerlik hedefi doğrultusunda ikili ilişkileri ön plana alırlarken Romalılar ise Hıristiyanlığın yayılmasının önündeki engellerin nasıl kaldırılacağı konusuna odaklanmışlardır. Bu iki anlayış birleştiğinde ise Avrupa'yı tamamen Hıristiyanlaştırmak için gerekli olan güçlü bir kilise ve misyon anlayışı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Hıristiyanlığın Avrupa'da yayılmasının Konstantinos'un 313'te Hıristiyanlığa tanıdığı serbestlik sonrasında sadece söz ile değil aynı zamanda Roma ordusunun kılıcıyla da yayıldığını unutmamak gerekmektedir. Ancak bu çalışmada misyonerlik faaliyetleri bağlamında "söz" ile sınırları genişlemiş bir Hıristiyanlık incelenecektir.

Bu çalışmada yedinci yüzyıla kadar, Britanya ve Batı Avrupa'nın İrlandalı Kelt manastır misyonerler aracılığıyla Hıristiyanlaşması ve Avrupa'yı etkisi altına alan manastır merkezli bu hareketin hedefleri araştırılmıştır. Nitekim manastırlar bu sürecin "karargâhları" olma özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Çalışmada ele alınan kişilerin gittikleri yerlerde yaptıkları ilk iş bir manastır kurmak ve orada yeni misyoner keşişler yetiştirmek olmuştur. Bu noktada Kelt manastır sisteminin zirvesi olarak kabul edilen Aziz Columbanus ve onun kaleme aldığı manastır literatürü büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple sekizinci yüzyıla kadar Britanya ve Galya'nın büyük kısmında takip edilen manastır nizamnamesi olmasıyla dikkat çeken Columbanus'un Kuralı bir nevi Kelt manastırcılığının yazıya dökülmüş hali olarak da okunabilir.

Ülkemizde Hıristiyan manastır hayatı ile ilgili çalışmalar son yıllarda artarak devam etmekte ve özellikle Doğu manastır geleneği ve Batı manastır geleneği olarak müstakil çalışmalar yapılmaktadır. Bu makalede de görüleceği üzere, manastır hayatı tarih boyunca sadece manastır duvarları içerisinde yaşanan bir hayat olmamış, özellikle Batı'da Hıristiyanlığın yayılmasında etkin rol oynamıştır. Bu minvalde, Hıristiyan manastır hayatının misyonerlik yönü bağlamında ülkemizde Britanya ve İrlanda manastırları ve bu bölgelerdeki önemli şahsiyetler özelinde herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması, bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın ilerleyen süreçte alanda bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların da önünü açacağı düşünülmektedir.

1) Britanya ve Batı Avrupa'ya Hıristiyanlığın Girişi

Hıristiyanlık Britanya'ya gelmeden önce adada yaşayan insanların birtakım inançlara sahip oldukları bilinmektedir. Bu inançlardan ilki, Roma öncesi dönemde Kelt diniyle aynı anlamda kullanılan, bir tür rahip sınıfı olarak da adlandırılabilen olan *Druid*lerden türemiş olan *Druidizm*'dir.

Druidler, doğal dünya ve onun güçleri ile ilgilenmiş, Hint dinlerinde görülen reenkarnasyon inancında olduğu gibi ruhun ölümsüz olduğuna ve ölümlle birlikte bir kişiden diğerine geçtiğine inanmışlardır. Bununla birlikte Druidlerin antik şiir, doğa felsefesi, astronomi ve tanrıların ilmi üzerine çalıştıkları da bilinmektedir.² İkinci olarak, Roma sonrası dönemde, Roma tanrılarına olan inançların adaya girdiğinden bahsedilebilir. Zira Julius Caesar'ın M.Ö. 55 ve 54'te Britanya'yı işgal ettiği ve Roma'nın Britanya'yı fethinin M.Ö. 43'te başladığı göz önünde bulundurulursa, bu tarihten itibaren Britanyalılar ile Roma İmparatorluğu arasında birtakım siyasî-ticarî ilişkilerin var olduğu ve bu ilişkinin dinî etkileşimi de beraberinde getirdiği söylenebilir.³ Nitekim Hıristiyanlığın Roma'da yayılmaya başlamasının ardından Hıristiyanlığı kabul eden bazı Romalı tüccarların da İsa ve havarileri hakkında yerel halkla birtakım hikâyeler paylaşarak Hıristiyanlığı Britanya'ya getirdikleri düşünülmektedir. Böylece Hıristiyanlık, ilk birkaç yüzyılı içinde, Roma İmparatorluğu'nun en uzak eyaleti olan Britanya'yaulaşmıştır. Britanya'da kayıtlara geçen ilk şehitler, Roma imparatoru Diocletianus (284-305) döneminde yaşamış olan Aziz Amphibalus (ö. 304) ve Aziz Albanus'tur (ö. 304).⁴ Ancak yedinci yüzyılın ortalarına kadar adanın tam olarak Hıristiyanlaştığını söylemek zordur.

Britanya'nın Hıristiyanlaştırılma süreci, dördüncü yüzyılda İmparator Konstantinos (ö. 337) yönetiminde Hıristiyanlığa serbestlik tanınması ve sonraki Hıristiyan imparatorlar tarafından bunun teşvik edilmesinin ardından daha da hızlanmıştır.⁵ Böylece, adına Kelt Kilisesi denilecek bir Hıristiyan topluluğu meydana gelmiştir. Kelt Kilisesi, Aziz Augustinus'un (ö.

² Druidlerle ilgili bilinen en eski kaynaklar M.Ö. dördüncü yüzyıla dayanmaktadır. En eski ayrıntılı açıklama ise Caesar'ın *Commentarii de Bello Gallico* adlı eserinde bulunmaktadır (M.Ö. 50'ler). Gaius Iulius Caesar, "Commentarii de Bello Gallico", Perseus, 6:13-14-16-18, erişim: 18.08.2022, <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0002%3Abook%3D6%3Achapter%3D13>. Caesar dışında Cicero *De Divinatione*'sinde; Yaşlı Plinius *Naturalis Historia*'sında ve Tacitus da *Annales*'inde Druidlerden bahsetmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: Thomas Downing Kendrick, *The Druids: A Study in Celtic Prehistory* (Londra: Methuen & Co., 1927); Stuart Piggott, *The Druids* (New York: Praeger, 1968).

³ Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, ed. Alfred Holder (Freiburg: Mohr, 1882), 1/2: 8.

⁴ Gottfried's von Monmouth, *Historia regum Britannie* (Halle: Eduard Anton, 1854), 63, V; Gildas, *De Excidio Britanniae Liber Querolus*, ed. J. P. Migne (Paris: Patrologia Latina, 1848), 69/8: 337.

⁵ Bununla ilgili olarak, dördüncü yüzyılda Britanya'da hâlihazırda kilise kurumunun temel unsurlarının var olduğu ve 314'teki Arles Sinodu'na üç Britanyalı piskoposun katıldığı bilinmektedir. "Eborius, Episcopus de civitate Eboracensi, provinciâ Britannia. Restitutus, Episcopus de civitate Londinensi, provincia suprascriptâ.

604) Papa I. Gregorius (ö. 604) tarafından misyonerlik faaliyetleri için 597'de Britanya'ya gönderilmesinden çok önce adada teşkil edilmişti. Özellikle İrlanda, Kelt halkları arasında yeni bir kültürün geliştiği bir merkez olarak ortaya çıkmış ve Hıristiyanlık bu süreçte merkezî bir rol oynamıştır. Dördüncü yüzyılın sonlarında veya beşinci yüzyılın başlarında, Aziz Patricius (ö. 461), misyonerlik faaliyetleriyle çoğunluğu pagan olan İrlanda'yı büyük ölçüde Hıristiyanlaştırmış ve İrlanda bu dönemde Hıristiyanlığın kalesi olmuştur.⁶

Beşinci yüzyılda Kıta Avrupa'sında heretik kabul edilen bazı akımların (Ariyüşülük, Pelagianizm) Britanya adasında da birtakım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu problemlerin başında Pelagianizm hareketi gelmektedir.⁷ Pelagianizme dair fikirlerin, Pelagius (ö. 418) Britanya'dan ayrıldıktan sonra (411) geliştirildiği düşünülmektedir. Başlangıçta bu hareket Britanya'da çok etkili olamasa da sonrasında Britanya'ya da yayılmıştır. Neticede Kilise tarafından ciddi bir tehdit olarak görülmüş olacak ki, Papa Caelestinus (ö. 432), İrlanda Hıristiyanlarının ilk piskoposu olan Palladius'un (ö. 457/61) ısrarı üzerine piskopos Auxerreli Germanus (ö. 448) ve Troyesli Lupus'u (ö. 479) bu durumla başa çıkmak için 429'da

Adelphinus, Episcopus de civitate colonia Londinensium, exinde Sacerdos Presbyter, Arminius Diaconus." Robin George Collingwood & John Nowell Linton Myres, *Roman Britain and the English Settlements* (New York: Biblio & Tannen Publishers, 1936), 271; Philippe Labbe & Gabriel Cossart, *Sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta* (Imprentis Societatis typographicae librorum ecclesiasticorum, 1671), 1429; Philip Schaff, *History of the Christian Church, Nicene and Post-Nicene Christianity, A.D. 311-600* (Oak Harbor, WA: Logos Research Systems, Inc., 1997), 3: 13-14.

⁶ Heinrich Zimmer, *The Celtic Church in Britain and Ireland*, çev. A. Meyer (Londra: David Nutt, 1902), 8; Rosemary Guiley, *The Encyclopedia of Saints* (New York: Facts on File, 2001), 269.

⁷ Pelagianizm, ilk kez Pavlus tarafından dile getirilen (Rom. 5:12-21) ve Augustinus (ö. 430) tarafından "asli günah" (*peccatum originale*) şeklinde ifade edilen doktrininin, insan doğasına doğuştan gelen bir kusur olmadığını ve insanın ilahî lütf yoluyla kurtuluşa erebilmek için özgür iradeye sahip olduğunu savunan, Hıristiyanlar tarafından sapkın olarak görülen bir görüştür. Pelagius (355-418) Britanya'da ya da İrlanda da doğmuş, Roma'da hukuk eğitimi almış, Latince ve Yunanca konuşabilen donanımlı bir asketiktir. Ona göre Tanrı, inananlara güçlerinin ötesinde bir şeyi emretmez ve bu nedenle tüm ilahi emirleri yerine getirmek mümkündür. Ayrıca, bir başkasının günahları için bir kişiyi cezalandırmanın adaletsiz olduğunu savunur ve nedenle beklerin kusursuz doğduklarını savunur. John Ferguson, *Pelagius: A Historical and Theological Study* (New York: AMS Press, 1978), 51; Dursun Ali Aykıt, "Pelagianizm'in Tarihi ve Öğretileri", İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22 (2010), 175-196.

Britanya'ya göndermiş ve bu piskoposlar görevlerinde başarılı olmuşlardır.⁸ Bununla birlikte, araştırmacılara göre, Germanus ve Lupus, Lérins⁹ manastırına bağlı piskoposlardır ve yanlarında bu manastıra ait birtakım fikirler getirmiş olabilirler.¹⁰ Bu da Britanya'daki misyonerlik faaliyetlerinin manastır kökenine dair ipuçları vermesi açısından önemlidir.

Aziz Patricius'un ölümünden bir asır sonra, İrlandalı Kelt Hıristiyanları, İrlanda'nın ötesindeki bölgelere misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Mesela Aziz Columba (ö. 597) Kuzey İrlanda'dan yola çıkarak öncelikle Batı İskoçya'nın Hıristiyanlaştırılmasını sağlamış, ardından da belirgin bir Kelt Hıristiyanlığının anakara Britanya'ya getirilmesinde büyük pay sahibi olmuştur.¹¹ Yedinci yüzyılın başlarına gelindiğinde, Aziz Aidan (ö. 651), Northumbria'da bulunan Lindisfarne adasında bir manastır kurmuş ve daha sonra burada yetişen keşişler, Britanya'nın pagan Anglus ve Sakson halkları tarafından işgal edilen bölgelerine kadar gitmişler ve buraların Hıristiyanlaşmasında büyük rol oynamışlardır.¹²

İrlandalı keşişler Kuzey bölgesini Kelt Hıristiyanlığı çatısı altında toplarken Romalı bir karaktere sahip olan bir misyonerlik hareketi de 597 yılında Britanya'nın güneyinde başlamıştır. Papa I. Gregorius, Aziz Augustinus ve onunla birlikte kırk keşişi 597'de Britanya'nın güneydoğusunda yer alan Kent bölgesine göndermiştir. Augustinus, Kral Æthelberht'in Hıristiyan olmasına ön ayak olmuş ve daha sonra kralın bağışladığı arazi üzerine, Aziz Petrus ve Pavlus manastırını kurmuş ve Canterbury'de¹³ Kent halkını

⁸ Theodor Mommsen, *Chronica minora saec* (Berolini: APDV Weidmannos, 1892), 1: 472, no:1301; Marilyn Dunn, *The Emergence of Monasticism: From the Desert Fathers to the Early Middle Ages* (Oxford: Wiley-Blackwell, 2003), 142.

⁹ Lérins, Fransa'nın güneydoğusunda yer alan Cannes körfezinin karşısında bulunan adalara verilen bir isimdir. Burada dördüncü yüzyılın sonu ve beşinci yüzyılın başından itibaren yerleşik bir manastır hayatı yaşayan asketikler bulunmaktadır. Bu manastırın en önlü temsilcisi Aziz Honoratus'tur (ö. 429). Yasin Güzeldal, *Aziz Benedikt ve Hıristiyan Manastır Yaşamı* (İstanbul: Ayışığı Kitaplığı, 2021), 66-68.

¹⁰ Nora Kershaw Chadwick, *The Age of the Saints in the Early Celtic Church* (Oxford: Oxford University Press, 1961), 18; John Evans, "S. Germanus in Britain", *Archaeologia Cantiana*, 80 (1965): 175-185; Monumenta Germaniae historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum. Scriptorum rerum Merovingicarum (Hannoverae: Impenses Bibliopolii Hahniani, 1885), 259; Dunn, *The Emergence of Monasticism*, 138.

¹¹ George G. Hunter III, *The Celtic Way of Evangelism, Tenth Anniversary Edition: How Christianity Can Reach the West... Again* (Nashville: Abingdon Press, 2000), 21.

¹² G. Hunter III, *The Celtic Way of Evangelism, Tenth Anniversary Edition*, 21.

¹³ Britanya'nın güneydoğusunda yer alan şehir.

Hıristiyanlaştırmaya başlamıştır.¹⁴ Bununla birlikte Pelagianizmle mücadele etmek için gönderilen Germanus ve Lupus'un Lérins manastırcılığını Britanya'ya getirdiği teorisinin yanı sıra, Aziz Augustinus da Benedikten manastırcılığını adaya ilk getiren kişi olması bakımından önem arz etmektedir.

664'te Canterbury Piskoposu Deusdedit'in veba salgınından ölmesi ve yerine geçecek kişinin beş yıl boyunca bulunamaması Britanya Kilisesi'nde bir tür otorite boşluğunun meydana gelmesine neden olmuştur. Bu durumu çözmek adına Papa Vitalian (ö. 672) Canterbury Piskoposu olarak Napoli yakınlarındaki bir manastırın başrahibi olan Hadrian'dan (ö. 709) bu rolü üstlenmesini istemiştir. Ancak Hadrian bunu reddetmiş ve kendisinin yerine Tarsuslu Theodore'u (ö. 690) önermiştir. Papa Vitalian da Theodore'u 668'de, Hadrian'ın kendisine eşlik etmesi şartıyla Canterbury piskoposluğuna atamıştır. Theodore 'başpiskopos' unvanını kullanan ilk kişidir ve Britanya Kilisesi'ni reforme etmek için kendisine verilen bu yüksek statüyü kullanmıştır. Uzun süredir boş olan piskoposluklara piskoposlar atamış ve büyük piskoposlukları da bölmüştür. Böylece piskoposların yetkileri altında daha az Hıristiyan olmasını sağlamış ve onları daha iyi yönetebilmelerinin önünü açmıştır. Theodore hangi Hıristiyanlığın (Kelt veya Romalı) takip edileceğine dair tartışmalara son vermiş ve 679'da Hatfield'de düzenlenen bir konseyde, Britanya Hıristiyanlığının doğası hakkında ilk resmi duruşu sağlayarak, Roma uygulamalarının "gerçek ve ortodoks inanç" olduğunu dikte etmiştir. Netice itibarı ile Theodore ve Hadrian, Britanya Kilisesi'ni bulduklarından çok daha güçlü bir konumda bırakmışlar ve Orta Çağ Britanya'sında Hıristiyanlık bir daha asla gerileme riski altında olmamıştır.¹⁵

¹⁴ Augustinus, Kelt piskoposlarını kendisiyle birlikte Katolik birliğini korumayı ve Müjde'yi putperestlere vaaz etme işini üstlenmeleri için onlarla birleşmeyi teklif etmiştir. Ancak piskoposlar, halklarının rızası olmadan eski geleneklerini terk edemeyeceklerini söylemişlerdir. Burada bahsedilen sorunlar Paskalya bayramının kutlanma zamanı ve vaftiz törenindeki bazı farklılıklardır. Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, 65-68, II-2; Zimmer, *The Celtic Church in Britain and Ireland*, 61. Yine de Roma geleneği Augustinus'u "Britanya'nın Havarisi" olarak görür. Oysaki Aidan'ın misyonerliği çok daha genişlemiş ve Kuzey ve Orta İngiltere'nin birçok halkına ulaşmıştır. Bu nedenle Aidan'ın "Britanya'nın Havarisi" olduğu konusu daha güçlü bir tarihi gerekçeye dayanmaktadır. G. Hunter III, *The Celtic Way of Evangelism, Tenth Anniversary Edition*, 22.

¹⁵ Peter Brown, *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*, 3. bs. (Chichester, West Sussex; Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013), 368-371;

Yedinci yüzyıla kadar Hıristiyanlığın Britanya’da yayılmasında gerek siyasî gerekse dinî amaçların gözetildiği görülmektedir. Bu amaçların siyasî ayağını ön planda tutan Roma Kilisesi olarak göze çarpsa da İrlandalı keşişlerin de gittikleri yerlerdeki siyasî figürlerle iş birliği içinde oldukları bilinmektedir. Ancak, misyon faaliyetlerinde her ne kadar siyasîlerin desteğini almış olsalar da onları bu yolculuğa çıkmaya iten asıl sebep “*peregrinatio*” anlayışı olmuştur. Bu nedenle, İrlandalı keşişlerin misyonerlik faaliyetlerinde kullandıkları metotlar *peregrinatio* amacıyla çıkılan yolculukların bir sonucu olarak görülebilir.

2) Kelt Misyonerliğinin Odağı: *Peregrinatio*

Peregrinus terimi, Roma hukukunda sürgün veya ikamet eden yabancı, aile veya akrabalık bağları olmayan biri anlamına gelmektedir.¹⁶ Ayrıca, *peregrinatio* basitçe belirli bir kutsal alana veya tapınağa yapılan bir hac ziyareti anlamındadır.¹⁷ Bu nedenle *peregrinus*’un münzevi ve hacı arasında bir statü işgal ettiğini söylemek mümkündür.

Kilise Babalarının yazılarında bu kelime, çoğunlukla başka topraklardan gelen veya yolculuk yapan bir kişiye atıfta bulunmak için kullanılmıştır. Mesela Augustinus, Hıristiyanların bu dünyada veya yabancı bir yerde, “göksel krallığa” girebilecekleri zamanı özleyen yabancılar olmaları gerektiğini savunmuştur.¹⁸ Augustinus tarafından popüler hale getirilen sürgün veya *peregrinatio* hayatının genel teması, zamanla İrlanda manastır geleneğine birçok farklı şekilde dâhil edilmiştir.

Kelt geleneğinde *peregrinatio*’nun en az iki anlamı vardır. Bu anlamlardan ilki, işlenen suçlar karşısında uygulanan kefaretlerden biri olan geçici veya kalıcı sürgündür. İkinci anlamı ise, Tanrı’ya, *peregrinatio pro Christo*’ya (Mesih uğruna yolculuk), tamamen bağımlı olmak için kendilerini ailelerin-

Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, IV-2, 5, 17, 21; Thomas Lathbury, *A History of the Convocation of the Church of England: Being an Account of the Proceedings of Anglican Ecclesiastical Councils from the Earliest Period* (Londra: J. W. Parker, 1842), 39.

¹⁶ William Carey Morey, *Outlines of Roman Law Comprising Its Historical Growth and General Principles* (New York & Londra: G. P. Putnam’s Sons, 1884), 63-65.

¹⁷ M. A. Claussen, “‘Peregrinatio’ and ‘Peregrini’ In Augustine’s ‘City of God’”, *Traditio* 46 (1991): 60, 71.

¹⁸ Bu tür bir sürgün veya hac anlayışının, kısmen Kutsal Kitap’a dayandığı söylenebilir. Yararılış 12:1; Matta 10:37. Eleanor Shipley Duckett, *The Wandering Saints of the Early Middle Ages* (New York: Norton, 1964), 24.

den ve akrabalarından gönüllü bir şekilde kalıcı olarak sürgün etmeyi seçenler anlamına gelmektedir.¹⁹ Bununla birlikte *peregrini* keşişler her zaman putperestler arasında değil, çoğunlukla hâlihazırda Hıristiyanlaştırılmış kişiler arasında seyahat etmişlerdir. Böylece *peregrini* keşişlerin sadece Hıristiyanlığı yeni bölgelere yayma amacı ile bu yolculuğa çıktıklarını söylemek zordur. Nitekim hac ya da *peregrinatio* bir din değiştirme ya da evanjelik bir ikna tekniği değil, bir tür çilecilik biçimi olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle *peregrini* keşişleri sadece misyoner olarak sınırlandırmak, onların asıl motivasyonunu ve amacını yanlış tanıtmak olacaktır.

3) Kelt Manastırlarının Hıristiyanlaştırma Faaliyetleri

Britanya ve Batı Avrupa'nın Hıristiyanlaşmasında pek çok keşişin etkin rol oynadığını söylemek mümkündür. Nitekim Hıristiyanlık manastırlarda yetişen keşişler vasıtasıyla bu bölgelerde yayılmıştır. Bu keşişler arasında öne çıkan önemli isimler ise Aziz Columba, Aziz Aidan ve Aziz Columbanus olmuştur.

Aziz Columba (521-579)²⁰, bir manastırda eğitim görmüş²¹ ve yaşlarının çoğundan farklı olarak, manastır hayatına aşırı düşkünlüğü, Mezmurlara olan sevgisi ve kiliseye bağlılığı nedeniyle Colum Cille (kilisenin güvercini) adını almıştır.²² 12 arkadaşıyla birlikte 563'te İrlanda'dan ayrılan Columba, en büyük mirası olarak adlandırılan, İç Hebridler'de²³ bir ada olan

¹⁹ Michael Richter, *Ireland and Her Neighbours in the Seventh Century* (Dublin: Four Courts Press, 1999), 46. Buna göre hem Aziz Columba hem de Aziz Columbanus, *peregrinatio pro Christo* olarak bu faaliyeti gerçekleştirmişlerdir.

²⁰ Columba hakkındaki ana kaynak, ölümünden bir yüzyıl sonra Iona'nın dokuzuncu başrahibi Adomnan (628-704) tarafından yazılan *Vita Columbae*'dir (Columba'nın Hayatı). Bu eser, tarihî verilerden ziyade, menkıbelerden, Columba'nın kehanetlerinden, mucizelerinden ve vizyonlarından bahseden üç kitaptan oluşmaktadır. Saint Adamnan v.dğr., *Vita Sancti Columbae* (Dublinii [The University Press for the Irish Archaeological and Celtic Society], 1857).

²¹ Aziz Columba Clonard Manastırı'nda Latince ve Hıristiyan teolojisi üzerine eğitim görmüştür. Ayrıca bu manastır, altıncı yüzyılda Kelt Hıristiyanlığı tarihindeki en önemli isimlerden bazılarının eğitim gördüğü bir yerdir. Clonard'da eğitim gören bilginlerin sayısının 3000 olduğu söylenmektedir. William Henry Grattan Flood, "Apostles of Erin, The Twelve", *The Catholic Encyclopedia* (New York: Robert Appleton Company, 1911), 1: 632.

²² John Thomas McNeill, *The Celtic Churches: A History A.D. 200 to 1200* (Chicago: University of Chicago Press, 1974), 87-88.

²³ İskoçya'nın batısında yer alan bir takımada.

Iona'daki manastırını kurmuştur. Burada kurulan topluluk yüzyıllar boyunca manevi bir merkez olarak varlığını sürdürmüştür.²⁴

Iona'nın coğrafi konumu, Columba ve keşişlerini bölgedeki iki farklı halkla (Dalriada ve Piktlerle) yakın temasta bulunmalarına olanak sağlamıştır. Dalriada, Batı İskoçya bölgesinde bulunan ve zaten Hıristiyanlaşmış bir Kelt halkıdır. Bu sebeple Columba, pagan kültürünü muhafaza eden kuzey Piktlerini Hıristiyanlaştırmaya öncelik vermiştir. Columba'nın ilk misyon stratejilerinden biri, liderlere yaklaşmak, bazen onlara hizmet etmek, ama aynı zamanda onların tebaaları arasında Hıristiyanlığı yaymak için yine onların desteğini almak olmuştur.²⁵ Columba'nın misyon çalışmasında klasik vaaz yöntemini ve misyoner keşişleri eğitmeyi de ilke edindiği görülmektedir. Nitekim Bede (ö. 735)²⁶, Iona'da yetişen misyonerler aracılığıyla Britanya ve İrlanda'da birçok manastırın ortaya çıktığını bildirmektedir.²⁷ Diğer manastır toplulukları gibi, Iona manastırı da teoloji ve diğer disiplinlerdeki çalışmaların yanı sıra dua, ibadet ve Kutsal Kitap odaklı bir manevi disiplin ve öğrenme merkezi olarak faaliyette bulunmuştur. Buradaki manastır ilkeleri, Lindisfarne ve yeni kurulan diğer manastırlara aktarıldıkça, kültürler arası misyon faaliyetleri de gelişmiştir.²⁸

Columba ve cemaatinin misyonerlik faaliyetlerinin tarihsel kaynakları sınırlı olsa da, bazı araştırmacılar, Kuzey ve Batı İskoçya adalarının çoğunun Hıristiyanlaşmasının Iona rahipleri aracılığıyla gerçekleştirildiğine inanmaktadır. Muhtemelen Columba tarafından başlatılan, ancak Iona keşişleri ile devam eden misyonerlik faaliyetlerine dair başka bir yöntem de, Kutsal Kitap'ın mesajını görsel ve sözlü iletişim yolları aracılığıyla öğretmek için Pikt sanat formlarını (*Insular Art*)²⁹ kullanmak olmuştur. Bu sanat

²⁴ Herbert B. Workman, *The Evolution of the Monastic Ideal* (Londra: Charles H. Kelly, 1913), 203; Rosemary Guiley, *The Encyclopedia of Saints*, 80.

²⁵ Columba'nın siyasî bağlantılar kurup bu şekilde misyonerlik yapması, kendisinin de kraliyet soyundan geliyor olmasından ve bu konuda üstün kişisel yeteneklere sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir.

²⁶ (Lat. Baedae) Sekizinci yüzyılda Northumbria'da yaşamış Britanyalı bir keşiştir. Batı literatüründe "Muhterem Bede" olarak da bilinir. En ünlü çalışması, 731 yılında kaleme aldığı Britanya'daki Hıristiyan Kiliseleri, Roma ve Kelt Hıristiyanlığı arasındaki çatışmalar hakkında önemli bilgiler sunan *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*'dur (İngiliz Halkının Kilise Tarihi). Benedicta Ward, *The Venerable Bede* (Harrisburg, PA: Morehouse Pub., 1990), 2, 111.

²⁷ Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, III-4.

²⁸ Workman, *The Evolution of the Monastic Ideal*, 202-206.

²⁹ "Ada Sanatı", Hiberno-Sakson sanatı olarak da bilinmektedir. Britanya ve İrlanda'nın Roma sonrası döneminde ortaya çıkmıştır. Bu sanat türü, 600 yıllarında Kelt ve Anglo-Sakson stillerinin birleştirilmesiyle başlamıştır. The British Museum v.dğr., "The Implications of the Staffordshire Hoard for the Understanding of the Origins

formu temelde taş ve metal üzerine yapılan işçiliğin bir ürünüdür. Kökeni geç antik çağa kadar uzanan bu sanat türünün İskoçya'nın kuzeyinde ve doğusunda yaşayan Piktler tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Bu sanat formunun Pikt toplumunun hangi özelliğinden ötürü taşlara ve metal malzemelere yansıdığı hakkında net bir bilgi bulunmamakla birlikte bu konuda pek çok teori ortaya atılmıştır. Bu teorilerin ortak noktası, Pikt halkının, yaşadıkları olayları anmak için bu sanat formunu kullandıkları yönündedir. Hıristiyan misyoner keşişler tarafından bu sanat formu kullanılarak pagan kültürünün izlerinin silinmesi ve Hıristiyan kültürünün popüler hale gelmesi hedeflenmiştir. Nitekim Columba ve ekibinin misyonerlik faaliyetleri kapsamında bu sanat formunu bilinçli olarak kullandıklarına dair kanıtlar bulunmaktadır. Buradan hareketle Piktlerin, kendilerine ait bu sanat formlarının Hıristiyan amaçlar için kullanılmasına izin verdikleri, Columba ve keşişlerinin de İncil'in mesajını yaymak için bunları benimsemekte istekli bir tutum sergiledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.³⁰

Pikt sanatının taş haçlar üzerinde kullanılması, İncil'in özünü, yani Mesih'in ölümünü, gömülmesini ve dirilişini sembolize ederek misyonerlik faaliyetlerine önemli ölçüde hizmet etmiştir.³¹ Daha sonra, diğer haçlar daha ayrıntılı bir İncil anlatısı sunmuştur. Mesela, İona'da sekizinci yüzyıldan kalma büyük bir taş eser olan Aziz Martinus haçı³², İncil'den bir dizi öykü içermektedir. Haçın merkezinde bakire Meryem yeni doğmuş İsa'yı tutarken tasvir edilmiştir. Aziz Martinus'un haçı gibi taş haçlar, İona'ya gelen ziyaretçiler için görsel bir ilmiyal ve İncil çalışması işlevi görmüştür. Bununla birlikte, dokuzuncu yüzyılda İona'da geliştirilen Ada Sanatı'nın en ünlü eserlerinden biri olan Kells Kitabı (*Codex Cenannensis*) da yine İskoçya'da misyonerlik faaliyetlerinin yayılmasına katkıda bulunan diğer unsurlar arasında sayılabilir. Nitekim İona keşişleri, ünlü Kells Kitabı'nı geliştirerek İncil'in görsel olarak daha fazla kişiye ulaşmasını sağlamışlardır. Bu kiti-

and Development of the Insular Art Style as It Appears in Manuscripts and Sculpture", *The Portable Antiquities Scheme* (British Museum), erişim: 31.08.2022, <https://finds.org.uk/staffshoardsymposium/papers/georgeandisabelhenderson>; Hugh Honour & John Fleming, *The Visual Arts: A History* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1982), 244.

³⁰ Anna Ritchie, *Picts: An Introduction to the Life of the Picts and the Carved Stones in the Care of the Secretary of State for Scotland* (Edinburgh: H.M.S.O., 1989), 29-37; T. J. Clarkson, *The Picts: A History* (Edinburgh: Birlinn Ltd, 2016), 85-87.

³¹ McNeill, *The Celtic Churches*, 123.

³² Tourslu Martin'e ithafen yapılmış bir haçtır. Tipik halka başlı Kelt haçına benzemektedir. Genellikle altıncı ve dokuzuncu yüzyıllar arasına tarihlendirilir. Derek Bryce, *Symbolism of the Celtic Cross* (York Beach, ME: Red Wheel/Weiser, 2002), 40, 152.

bın, sadece dört İncil'i içermesine rağmen, karmaşık sanat eserleri nedeniyle 800 sayfa hacminde olduğu düşünülmektedir. Kitap, kaligrafi, taş sanatı resimleri ve birçok Yeni Ahit hikayesi de dâhil olmak üzere birçok illüstrasyona sahiptir. Kells Kitabı Piktlerin görsel hayal gücü ve sözlü hafızasıyla bağlantılı olduğundan, bu Kutsal Kitap öykülerinin muhtemelen Piktlerin arasında sözlü olarak yayıldığı düşünülmektedir.³³

Bir diğer önemli isim olan Aziz Aidan (ö. 651), yedinci yüzyılın başlarında Iona manastırında yaşamış bir keşiştir. 635 yılında, Hıristiyan misyonerlerin kendi halkına Hıristiyanlığı öğretmesini isteyen Northumbria Kralı Oswald'ın daveti ile Northumbria'ya gönderilmiştir. Canterburyli Augustinus'un bir arkadaşı olan Paulinus, Roma misyonunu ve manastır geleneğini temsil ederken, Aidan ise burada Kelt manastırcılığını kurmuştur. Columba'nın Iona'daki deneyiminden farklı olarak Kral Oswald, Aidan'a Northumbria kıyılarında bulunan Lindisfarne adasında piskoposluk merkezi olması için bir yer vermiştir.³⁴ Bu olay Aidan'ın misyonerlik stratejisini doğrudan etkileyecek bir hamledir. Nitekim Aidan, sadece siyasî liderlerle yakın olmakla kalmamış aynı zamanda onların takdirini de kazanmıştır. Bu durum onun, Northumbrianları Hıristiyanlaştırmada Kral Oswald ile doğrudan iş birliği yapmasını mümkün kılmıştır.³⁵

Aidan, çevresindekileri kendi örneğini takip etmeye, Kutsal Yazılar üzerinde derin düşünmeye ve Mezmurları öğrenmeye teşvik eden bir yönemi benimsemiştir. Bede, onun özdenetiminden ve dünya malına karşı umursamaz bir tutum sergilediğinden bahseder ve bununla ilgili olarak sık sık Aidan'ın kendisine verilen para ya da pahalı hediyeleri fakirlere nasıl verdiğini, hatta bir keresinde atını bile bir dilenciye verdiğini anlatır.³⁶ Bu tür hediyelerin aynı zamanda Aidan'ın bir tür misyonerlik stratejisi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu hediyeleri verdiği köleleri veya ihtiyaç sahibi insanları daha sonra Hıristiyanlığa davet ederek onları Hıristiyanlaştırdığı görülmektedir.

663'te Britanya'nın büyük bir bölümünün Kelt misyonunun etkisi altında kalıcı olarak Hıristiyanlaştığını ve bunda Lindisfarne'deki İrlandalı

³³ George Otto Simms, *Exploring The Book of Kells* (Dublin: O'Brien Press, 1988), 13; Bernard Meehan, *The Book of Kells* (New York: Thames and Hudson, 1994), 9-17.

³⁴ Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, III-3.

³⁵ Aidan, Lindisfarne adasında tipik bir Kelt manastırını kurmuş ve buradan Northumbria Krallığı boyunca uzun misyonerlik yolculuklarına çıkmıştır. Kral Oswald, onun çalışmalarını yakından desteklemiş, Aidan'ın kişisel tercümanı olarak ona hizmet etmiş ve böylece halka vaaz etme işine doğrudan dâhil olmuştur. Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, III-5; Zimmer, *The Celtic Church in Britain and Ireland*, 76.

³⁶ Baedae, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, III-14.

keşişler tarafından eğitilmiş vaizlerin ve piskoposların büyük rolü olduğunu söylemek mümkündür. Columba ve Aidan dışında özellikle Kuzeyde varlığını sürdüren bir Britanyalı-Hıristiyan unsurunun oynadığı rol de göz ardı edilmemelidir. Fakat Britanyalıların din değiştirmesi, esas itibarı ile Lindisfarne keşişlerinin ısrarlı çabalarının ve krallardan en alt statüdeki insanlara kadar tüm sosyal sınıflara karşı başarılı bir ikna etme misyonunun sonucudur. Nitekim bu dönemde İskoçya'dan, Essex'e kadar, Lindisfarne ve ötesindeki Kelt dinî dünyasına bakan bir kiliseler ve manastırlar topluluğu bulunmaktadır. Eskiden deniz maceracılarının ve tuhaf yabancı kuşların uğrak yeri olan bu küçük ada, otuz yıl içinde Hıristiyan Britanya'nın başkenti haline gelmiştir. Buradan hareketle 1890'da piskopos J. B. Lightfoot, Britanya'nın gerçek havarisinin Aziz Augustinus değil, Aidan olduğunu söylemiştir.³⁷

Aidan'ın misyon hareketi, Kelt Hıristiyanlığının yayılma tarihindeki üçüncü büyük stratejik süreci temsil etmektedir. Buna göre, ilk olarak Romalılaşmış bir Britanyalı olan Aziz Patricius, misyonunu pagan İrlanda Keltlerinin kültürüne uyarlamıştır. İkinci olarak Aziz Columba ve diğer İrlandalılar, İskoçya'daki Kelt Piktlerinin farklı olan diline ve kültürüne uyum sağlayarak misyon hareketlerini gerçekleştirmişlerdir. Böylece Aziz Columba İskoçya ve Kuzey Britanya'nın Hıristiyanlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Üçüncü olarak da, çoğu İrlandalı olan Aidan ve arkadaşları, Britanya'yı dolduran çok farklı bir dile, kültüre ve dine sahip olan Anglo-Saksonlara karşı kültürler arası misyonerlik faaliyetinde bulunmuşlardır. Bu üç misyonerin de ortak noktası ilk olarak gittikleri yerlerdeki manastır topluluklarını çoğaltmak olmuştur. Buradan hareketle Patricius, Columba ve Aidan tarafından kurulan manastırların sadece Britanya Adaları'ndaki sayısını tahmin etmek oldukça zordur.³⁸

Britanya adasından çıkıp Avrupa anakarasına giden altıncı yüzyıl İrlandalı misyonerlerinin en önemlisi ise Aziz Columbanus'tur (543-615).³⁹ Erken yaşlarından itibaren manastır hayatını tecrübe eden Columbanus

³⁷ McNeill, *The Celtic Churches*, 108; Joseph Barber Lightfoot, *Leaders in the Northern Church: Sermons Preached in the Diocese of Durham* (Londra: Macmillan, 1899), 9; Rosemary Guiley, *The Encyclopedia of Saints*, 6.

³⁸ G. Hunter III, *The Celtic Way of Evangelism, Tenth Anniversary Edition*, 22.

³⁹ Bazı araştırmacılar bu keşişlerin kültürler arası misyonerler olarak kabul edilip edilmemesi gerektiğini tartışsalar da bu keşişlerin bir kısmı açık bir şekilde misyonerlik niyetiyle yola çıkarken, diğer bir kısmı da ihtiyaç ve fırsat olduğu takdirde karşılaştıkları halklara hizmet eden birer *peregrinus* görevi üstlenmişlerdir. McNeill, *The Celtic Churches*, 156, 175.

sert asketik uygulamalarıyla ünlü İrlanda'nın kuzeyinde bulunan Bangor'daki Aziz Corngall (ö. 602) manastırında yirmi beş yılını geçirmiştir.⁴⁰ Bu durum onun manastır ve misyon anlayışını doğrudan etkileyecek bir süreç olmuştur. Nitekim 590 civarında, Yaratılış 12:1-3'te geçen "Ülkeni, akrabalarını, baba evini bırak, sana göstereceğim ülkeye git" metninden hareketle Columbanus, on iki keşişten oluşan bir grupla (*peregrinatio*) hac yolculuğuna başlamıştır.⁴¹ Uzun bir hayat süren Columbanus, (günümüz) Fransa, Belçika, Almanya, Avusturya, İsviçre ve İtalya'nın kuzeyinde, Batı manastırcılığının tarihi üzerinde derin bir iz bırakmıştır.⁴² Mektupları, vazaları, şiir ve Kutsal Kitap'a dair yorumları ve belki de en meşhur eseri olan "Manastır Kuralı" (*Regula Monachorum*) ile dikkate değer bir edebi mirası bulunmaktadır.⁴³ Benedikt'in İtalya'da yaptığını Galya'da yapmayı, yani belirli bir manastır anayasasına sahip bir manastır sistemi kurmayı Columbanus üstlenmiştir. Bu sayede manastırcılık yeni bir çehreye bürünmüş ve nasıl ki *Aziz Benedikt Kuralı* Avrupa'nın güneyini etkilemişse (ki sekizinci yüzyılda Avrupa'nın tamamını etkileyecektir) *Columbanus'un Kuralı* da aynı şekilde Avrupa'nın kuzeyini etkilemiştir. Neticede misyonerlik faaliyetlerinin yürütüldüğü ana merkez manastırlar olmuştur ve misyon hareketinde bulunan keşişler buralardan aldıkları eğitimle halka vaazlar vermişlerdir.

Columbanus'un kaleme almış olduğu manastır nizamnamesi, kapsam ve karakter olarak birbirinden oldukça farklı iki bölümden oluşmaktadır.

⁴⁰ Jonas Elnonensis Abbas, "Vita Sancti Columbani Abbatis", *Patrologia Latina*, ed. Jacques Paul Migne (Paris: J. P. Migne, 1862), 7-9; George Metlake, *The Life and Writings of Saint Columban*, 542?-615 (Philadelphia: The Dolphin Press, 1914), 31.

⁴¹ Columbanus bu yolculuğu şöyle anlatmaktadır: "Hacılar (peregrini) olarak her zaman vatanımızı (patria) arzulayalım ve iç çekelim; çünkü yolun sonu (via) her zaman yolcunun (viator) umutlarının ve arzularının nesnesidir ve bu nedenle, dünyada gezginler (viatores) ve hacılar (peregrini) olduğumuza göre, her zaman yolun sonunu (via), yani hayatımızı düşünelim, çünkü yolumuzun sonu (via) evimizdir (patria). Bu nedenle bu ilke bizimle kalsın; yolda (via) gezginler (viatores), hacılar (peregrini), dünyanın konukları (hospites mundi) olarak öyle yaşayalım ki, bu çağın yolundan (via) ebedî Babamızın kutlu ve ebedî vatanına (patria) mutlu bir şekilde geçebilelim (transire)." B. Lambkin, "Emigrants' and 'Exiles': Migration in the Early Irish and Scottish Church", *The Innes Review* 58 (2007): 152. Bu mesajın arkasında yatan düşünce, Columbanus ve onun gibi misyonerlik faaliyetlerinde bulunacak keşişlerin motivasyonunu anlamak açısından dikkate değer bir husustur.

⁴² Columbanus'un misyonerlik yolculuğunda izlediği rota için bkz. Róisín O'Mara, *In Search of Irish Saints: The Peregrinatio pro Christo* (Dublin: Four Courts Press, 1994), 6.

⁴³ Columbanus'un hayatına dair bilgilere Bobbio'daki manastırında yaşamış olan keşiş Jonas tarafından (Iohannis Bobiensis) 641'de kaleme alınmış *Vita Columbani* adlı eserden ulaşılmaktadır.

İlk bölüm, ahlaki kurallar olarak adlandırılabilir konulardan bahsetmekte ve manastır hayatının temel aldığı genel ilkeleri ortaya koymaktadır. İkinci bölüm ise ceza hükümlerinden (*Penitential*)⁴⁴ bahsetmekte ve kurala aykırı davrananlara uygulanacak cezaları belirlemektedir.⁴⁵ Ayrıca, Columbanus'a atfedilen *Penitential* kitabı, Britanya ve İrlanda tövbe ve kefaret düşüncesinin kıtaya nasıl tanıtıldığı ve daha sonra uyarlandığı hakkında bir fikir vermesi açısından önem arz etmektedir.

Tarihî verilerden hareketle Irenaeus (ö. 202), Tourslu Martinus (ö. 397) gibi azizler tarafından daha önce Galya Hıristiyanlaştırılmış olsa ve burada yerleşik kiliseler hâlâ bulunsun da, Columbanus'un hayatını kaleme alan Jonas Elnonensis, Hıristiyan inancının neredeyse o ülkeden ayrıldığını iddia etmiştir. Jonas bunun sebebinin, ya dışarıdan gelen çok sayıda düşman ya da piskoposların dikkatsizliği olduğunu öne sürmektedir.⁴⁶ Bu nedenle Columbanus'un sadece paganları Hıristiyanlaştırmak için değil, aynı zamanda yozlaşmış olarak kabul ettiği Hıristiyanları da doğru inancın yörüngesine oturtmak için çaba sarf ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim karizmatik bir figür olan Columbanus, cemaatine birçok takipçi çekmiş; ancak karizması çoğu zaman bölgedeki piskoposlarla çatışmasına neden olmuştur. Yerleşik kilise

⁴⁴ İrlandalı rahiplerin geliştirdikleri, günahların bir listesinden ve onlar için öngörülen uygun kefaretlerden oluşan bir tür el kitabıdır. Bir günahkârın günahından kurtulmasına yardım etmeyi amaçlayan sabit kefaretlerle birlikte bu günah listeleri, Kelt manastırcılığının Batı Hıristiyanlığına en belirgin katkısıdır. Muhtemelen ilk olarak Galler'de ortaya çıktıktan sonra, karakteristik biçimlerini altıncı yüzyıl İrlanda manastırlarında almışlardır. Bu yazılarla ilgili olarak sadece birkaç erken dönem metin hayatta kalmıştır. *Penitential* kitapları, İrlanda hukukundan gelen fikirlerin ve keşişlerin manevi rehberliğinin bir kombinasyonuna dayanmaktadır. Thomas O 'Loughlin, "Penitential Books", *Encyclopedia of Monasticism* (Londra: Routledge, 2000), 1007.

⁴⁵ Bununla ilgili olarak mevcut en eski belgeler, iki nizamnamenin, bir istisna dışında bütün elyazmalarında ayrı ayrı ve farklı başlıklar altında aktarılmış olmalarına rağmen, orijinal olarak bir ve aynı kuralın parçalarını oluşturduklarını göstermektedir. İlkinin adı: *Regula Monachorum S. Columbani Abbatis*; ikincisinin adı: *S. Columbani Abbatis Regula Coenobialis, seu de Quotidianis Poenitentis Monachorum*; veya: *Regula Coenobialis Fratrum de Hibernia*'dir.

⁴⁶ Jonas Elnonensis Abbas, "Vita Sancti Columbani Abbatis", 87: 11; Dunn, *The Emergence of Monasticism*, 158-160.

liderleriyle, özellikle de Paskalya tarihi⁴⁷, tonsür⁴⁸ ve oruç konusunda tartıştığı Frank Roma piskoposlarıyla mücadele etmiştir. 600'de, İrlanda'nın Roma Kilisesi'ne sürekli bağlılığını vurguladığı Papa Gregorius'a yazdığı bir mektupta İrlanda geleneklerini savunmuştur. Başlangıçta bir kraliyetin himayesinde bölgeye girmiş olsa da, zamanla siyasî liderlerle de mücadele etmiştir. Neticede Columbanus, 610'da Kral II. Theuderic'i (ö. 613) cariyeye tutmakla eleştirdiğinde ve onun gayri meşru çocuklarını kutsamayı reddettiğinde, kraliyet hanedanıyla başını belaya sokmuş ve süreç onun Burgonya'dan kovulmasına kadar varmıştır.⁴⁹ Burgonya'dan ayrıldıktan sonra, misyon hedeflerinden biri olarak gördüğü Ariyüsçü Lombardlara vaaz edeceği İtalya'ya varmadan önce Galya üzerinden Helvetica (İsviçre) bölgesine

⁴⁷ Erken dönem Hıristiyanları İsa'nın çarmıha gerildiği günü, Yahudilerin Fısh Bayramı olarak kutladığı, baharın ilk dolunayından sonraki 14. gün olarak belirlemişlerdir (buna *Quartodecimanism*, 14. gün kutlaması denir). Diriliş gününü de haftanın hangi gününe geldiğine bakılmaksızın bundan üç gün sonrası, yani 17 Nisan olarak belirlemişlerdir. Kudüs ve Anadolu kiliselerindeki Hıristiyanların, haftanın hangi günü olursa olsun, Nisan'ın 14'ünde Fısh'ı kutlarken, Roma'daki ve İskenderiye kiliselerinin ise farklı bir günde Paskalya kutlaması zamanla bir problem haline gelmiştir. Bu problemi çözmek için konsillerde ve sinodlarda konu defalarca ele alınmıştır. Roma, Paskalya'yı 325 İznik Konsili'nde alınan karar doğrultusunda, bahar ekinok-sundan (21 Mart) sonraki ilk dolunayın ardından gelen Pazar günü kutlamaktadır. Bu tarih 22 Mart ile 25 Nisan arasındaki Pazar günlerinden birine denk gelmektedir. Paskalya tarihi ay döngüsüne dayanan bir bayramdır. Ay yılını Roma takviminin güneş yılı ile ilişkilendirmek için belirli sayıda günün bu kadar uzun bir döngüye eklenmesi gerekmektedir. Paskalya da bu döngülere göre hesaplanmıştır. Ancak Roma, İskenderiye Kilisesi'nin izlediği 19 yıllık döngüyü benimserken Kelt Kilisesi 84 yıllık bir döngüye dayanan bir hesaplama sistemine bağlı kalmaya tercih etmiştir. Eusebius Caesariensis, "De vita Imperatoris Constantini", *Patrologia Latina*, ed. Jacques Paul Migne (Paris: J. P. Migne, 1862), III-5; Schaff, *History of the Christian Church, Nicene and Post-Nicene Christianity, A.D. 311-600*, 3: 171; Philip Schaff (ed.), *Nicene and Post-Nicene Fathers 2: Socrates and Sozomenus Ecclesiastical Histories* (Edinburgh: T&T Clarke, 1994), 268, VII-29, 32; C. Corning, *The Celtic and Roman Traditions: Conflict and Consensus in the Early Medieval Church* (New York: Palgrave Macmillan, 2006), 24-30.

⁴⁸ Tonsür: Dinî bağlılık veya alçakgönüllülüğün bir yansıması olarak başın bir kısmını ya da tamamını kesme/tıraş etme uygulamasıdır. Kelt tonsürü, Roma stilinden oldukça farklıdır. Roma Hıristiyanlığı, din adamlarının saçlarını bir taç şeklinde tıraş etmelerini isterken Kelt Hıristiyanlığı, din adamlarından saçlarını bir şerit halinde kulaktan kulağa tıraş etmelerini istemektedir. William C. Innes Jr, *Religious Hair Display and Its Meanings* (Springer Nature, 2021), 106-107; Victoria Sherrow, *Encyclopedia of Hair: A Cultural History* (Westport, Conn.: Greenwood Press, 2006), 272.

⁴⁹ Jonas Elnonensis Abbas, "Vita Sancti Columbani Abbatis", 31-38.

gitmiş ve misyonerlik yolculuğunun sonunda, Kuzey İtalya'daki Bobbie'de bir manastır kurmuş ve hayatının geri kalanını burada geçirmiştir.⁵⁰

Aziz Columba gibi, Columbanus da misyon çalışmalarında siyasî ve sosyal liderlerle ilişkiler kurmuştur. Galya'daki misyonun başlarında Burgonya kralıyla ilişkisine ek olarak Columbanus, Burgonya'dan kovulmasının ardından gittiği yerlerde yine diğer Avrupa hükümdarlarıyla ve yerel yöneticilerle bir araya gelmiştir. Columbanus'un bu seviyelerdeki ilişkileri aynı zamanda sosyal liderleri de etkilemiştir. Nitekim yedinci yüzyıl Frank soylularının birçoğu onun manastır vizyonunu benimsemiştir.⁵¹ Bu durum Columbanus'un misyon hedeflerinin tutarlı bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

Yedinci yüzyılda Columbanus tarafından ve onun hakkında yazılan kaynaklar, Kelt ve Roma gelenekleri arasındaki etkileşimlerin incelenmesi için esastır. Bu belgeler, Paskalya tartışmasının hem Roma Kilisesi hem de Columbanus ve destekçileri için kritik bir konu olduğunu göstermektedir. Columbanus'un bu anlaşmazlık sırasındaki eylemleri, Papa'ya ve Papalığın tartışmalı konularda yargılama hakkına saygı duyduğunu da kanıtlamaktadır. Bununla birlikte, zamanının çoğu kilise adamı gibi, eğer hatalı buluyorsa Papalığı eleştirme ve ona katılmama hakkına sahip olduğunu düşünmüştür. Nitekim Paskalya konusundaki tutumu bu görüşü doğrulamaktadır. Bununla birlikte Columbanus Burgonya sarayıyla yakın ilişkiler kurduğundan ve bu da onun Merovenj piskoposluğuyla olan etkileşimini önemli ölçüde etkilediğinden beri, laik ve dinî siyasetin Paskalya tartışmasında önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Sonuç

Altıncı yüzyıl ve sonrasında Britanya ve Batı Avrupa'da Hıristiyanlığın yayılmasında ve daha kurumsal hale bürünmesinde misyonerlik hareketleri büyük bir rol oynamıştır. İrlandalı misyoner keşişlerin manastırlarından çileci hacılar (*peregrini*) olarak ayrıldıktan sonra inancı zayıflayan Hıristiyanlarla ve putperestlerle karşılaştıkları ve Tanrı'nın mesajını onlara ilettikleri, daha sonrasında onları eğiterek vaftiz ettikleri görülmektedir. Kelt keşişleri gittikleri her yerde yerel halkla, yönetici ve soylularla, putperestlerle, sanatsal yönü olan birey ve topluluklarla, kötü ruhların musallat olduğu insanlarla, hasta ve yoksullarla ilişki kurmuşlardır. Sözlü çabalarının yanında dua, disiplin ve çalışkanlıkla karakterize edilen örnek hayat

⁵⁰ McNeill, *The Celtic Churches*, 162-164; Workman, *The Evolution of the Monastic Ideal*, 208.

⁵¹ McNeill, *The Celtic Churches*, 162.

tarzlarıyla halkın gözünde inandırıcı hale gelmişlerdir. Keşişlerin çileci hayatları onları açlık, sürgün, siyasî ve sosyal açıdan çalkantılı bölgelerde yaşamak gibi zorluklara katlanmaya ve Tanrı'nın mesajını duyuracakları yeni manastırlar kurmaya hazırlamıştır.

Peregrinatio pro Christo (Mesih için hac) kavramının, İrlandalı keşişlerin misyonerlik faaliyetlerinin arkasındaki itici güç olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim İrlandalı bir Orta Çağ *peregrinus*'unun, yalnızca bir türbeyi ziyaret etmeyi değil, aynı zamanda anavatanını kalıcı olarak veya uzun bir süre terk etmeyi göze almış kişi olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu keşişler çöllere kaçmak yerine, Britanya ve Galya'da yeni manastırlar kurmuşlar ve çevredeki bölgeleri de bu manastırlarda yetişen keşişler aracılığıyla Hıristiyanlaştırmışlardır. Bu bağlamda Aziz Columba'nın İskoçya kıyılarındaki Iona adasında kurduğu manastır, Sakson krallıklarının çoğunu etkileyen, özellikle de Northumbriyalı Aziz Aidan gibi keşişleri yetiştiren bir merkez olmuştur. İrlandalı manastır geleneğinin bir başka ürünü olan Aziz Columbanus, yedinci yüzyılın başlarında Burgonya, Neustria, Austrasia ve nihayet İtalya'da manastırlar kurmuş ve burada diğer misyoner keşişleri eğitmiştir.

Yedinci yüzyılın ortalarına gelindiğinde, İrlandalı rahiplerin Batı Avrupa'nın her yerinde faal oldukları anlaşılmaktadır. Bu keşişler pagan ve Ariyüsçü Germen halkları zamanla kendi Hıristiyanlık anlayışlarına dönüştürmüşlerdir. Bunu yaparken keşişlerin birçok strateji geliştirdikleri görülmektedir. Mesela Aziz Columba'nın önderliğinde Kelt keşişlerin gittikleri topraklardaki sanat formlarını benimseyerek bunları Kutsal Kitap'ın mesajını duyurmak ve öğrenci yetiştirmek için kullanmaları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, misyon faaliyetlerinin başarılı olmasında etkili olan bir diğer yöntemin bölgenin idarecilerinden alınan destek olduğu da anlaşılmaktadır. Mesela Aziz Columbanus misyonerlik faaliyetleri çerçevesinde gittiği her yerde kraliyet sarayı ve aristokrazi ile yakın ilişkiler kurmuştur. Aynı şekilde bu durum Aziz Columba ve Aziz Aidan'ın misyon faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında da başat etkenlerden biri olmuştur.

Misyonerlik faaliyetlerinin öznesi konumunda olan keşişlerin yetiştikleri manastırların kurumsal yapısı ve idarî işleyişi de bir diğer önemli husustur. Buna göre, Britanya ve İrlanda'daki manastırlar hakkında çok fazla bilgi olmasa da, elde olan verilerden hareketle buralarda kurulan manastırların iş ve işleyişinin Doğu manastır modellerine dayandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, adada hâkim olan manastır sisteminin "Doğu" menşeli bir altyapıya sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu anlayış manastır literatürüne de yansımıştır. Özellikle Aziz Columbanus'un yazılarında sert asketik

hayat unsurlarına sıkça yer verilmiş ve Kelt Hıristiyan kültürünün bir parçası olan kefaret (*penitential*) geleneğini manastırlarda yaygın olarak kullanmıştır. Ancak, Columbanus'un manastır yaklaşımı, aynı dönemde İtalya'dan tüm Avrupa'ya hızla yayılan *Benedikt Kuralı* ile karşılaştığında etkisini kaybetmiş ve neticede yerini *Benedikt Kuralı*'na bırakmak zorunda kalmıştır. *Benedikt Kuralı*'nın manastırların kurumsallaşmasına dair nitelikleri, Papalığın Kural'a verdiği destek ve Columbanus'un kurallarına kıyasla *Benedikt Kuralı*'nın nispeten yumuşaklığı bunun en önemli nedenleri arasında gösterilebilir.

Benedikten manastırcılığı karşısında, İrlanda manastırcılığının (Columbanus özelinde) düşüşü kültürel bir çatışma olarak da ele alınmalıdır. Nitekim İrlanda Kelt geleneğinin, Roma etkisi dışında Hıristiyanlığa geçmiş olması ve kendi beklentilerini karşılayan belirli bir Hıristiyanlık biçimi geliştirmeleri, onların yaşadıkları Hıristiyanlığın İrlanda ya da en azından Kelt coğrafyasına has bir durum olduğunu görememelerine neden olmuştur. Ayrıca Kelt Hıristiyanları, Romalılaştırılmış Hıristiyanların yaptığı gibi örgütlenmenin ve sistematik çalışmanın önemini dikkate almamışlardır. Bu nedenlerle İrlandalılar ne kalıcı bir kural üretebilmişler ne de Batı Hıristiyanlığını yeniden örgütleyen Roma piskoposları gibi din adamları yetiştirebilmişlerdir. Bunun neticesinde Paskalya kutlaması ve tonsür gibi birçok konuda Roma Kilisesi ile anlaşmazlıklar yaşamışlardır.

Sonuç olarak, havariler zamanından itibaren, misyonerlik faaliyetlerinde bulunan pek çok din adamı ve keşiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışma özelinde ise, Orta Çağ'da Britanya ve Batı Avrupa'nın Hıristiyanlaştırılmasında, manastırcılık etrafında örgütlenmiş bir misyon hareketinin benimsendiği görülmektedir. Ancak, özellikle *Columbanus Kuralı*'nın sert çileciliği, Kelt Kilisesi'nin yükselişinin ve düşüşünün anahtarı gibi görünmektedir. Zira bu anlayışın manastıra özgü yapısı aynı anda hem geçici zaferinin hem de nihâî çöküşünün nedeni olmuştur.

Kaynakça

- Adamnan, Saint v.dğr. *Vita Sancti Columbae*. Dublin: The University Press for the Irish Archaeological and Celtic Society, 1857.
- Aykıt, Dursun Ali. "Pelagianizm'in Tarihi ve Öğretileri". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22 (2010), 175-196.
- Baedae. *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*. Freiburg: Mohr, 1882.
- Bernard Meehan. *The Book of Kells*. New York: Thames and Hudson, 1994.
- Brown, Peter. *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*. 3. bs. Chichester, West Sussex; Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013.
- Bryce, Derek. *Symbolism of the Celtic Cross*. York Beach, ME: Red Wheel/Weiser, 2002.
- Caesar, Gaius Iulius. "Commentarii de Bello Gallico". *Perseus*, erişim: 18.08.2022,

- https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999_02_0002%3Abook%3D6%3Achapter%3D13.
- Chadwick, Nora Kershaw. *The Age of the Saints in the Early Celtic Church*. Oxford: Oxford University Press, 1961.
- Clarkson, T. J. *The Picts: A History*. Edinburgh: Birlinn Ltd, 2016.
- Claussen, M. A. "'Peregrinatio' and 'Peregrini' In Augustine's 'City of God'". *Traditio* 46 (1991): 33-75.
- Collingwood, Robin George & John Nowell Linton Myres. *Roman Britain and the English Settlements*. New York: Biblo & Tannen Publishers, 1936.
- Corning, C. *The Celtic and Roman Traditions: Conflict and Consensus in the Early Medieval Church*. New York: Palgrave Macmillan, 2006.
- Duckett, Eleanor Shipley. *The Wandering Saints of the Early Middle Ages*. New York: Norton, 1964.
- Dunn, Marilyn. *The Emergence of Monasticism: From the Desert Fathers to the Early Middle Ages*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2003.
- Eusebius Caesariensis. "De vita Imperatoris Constantini". *Patrologia Latina*, ed. Jacques Paul Migne, Paris: J. P. Migne, 1862.
- Evans, John. "S. Germanus in Britain". *Archaeologia Cantiana* 80 (1965): 175-185.
- Ferguson, John. *Pelagius: A Historical and Theological Study*. New York: AMS Press, 1978.
- Flood, William Henry Grattan. "Apostles of Erin, The Twelve". *The Catholic Encyclopedia*, New York: Robert Appleton Company, 1911, 1: 632.
- G. Hunter III, George. *The Celtic Way of Evangelism, Tenth Anniversary Edition: How Christianity Can Reach the West... Again*. Nashville: Abingdon Press, 2000.
- Gildas. *De Excidio Britanniae Liber Querolus*. Paris: Patrologia Latina, 1848, 69/8: 337.
- Gottfried's von Monmouth. *Historia regum Britannie*. Halle: Eduard. Anton, 1854.
- Güzeldal, Yasin. *Aziz Benedikt ve Hıristiyan Manastır Yaşamı*. İstanbul: Ayıışıği Kitaplığı, 2021.
- Honour, Hugh & John Fleming. *The Visual Arts: A History*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1982.
- Innes, Jr, William C. *Religious Hair Display and Its Meanings*. Springer Nature, 2021.
- Jonas Elnonensis Abbas. "Vita Sancti Columbani Abbatis". *Patrologia Latina*, ed. Jacques Paul Migne, Paris: J. P. Migne, 1862, 87: 1011-1045.
- Kendrick, Thomas Downing. *The Druids: A Study in Keltic Prehistory*. Londra: Methuen & Co., 1927.
- Labbe, Philippe & Gabriel Cossart. *Sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta*. Imprintis Societatis typographicae librorum ecclesiasticorum, 1671.
- Lambkin, B. "'Emigrants' and 'Exiles': Migration in the Early Irish and Scottish Church". *The Innes Review* 58 (2007): 133-155, <https://doi.org/10.1353/inn.2008.0013>.
- Lathbury, Thomas. *A History of the Convocation of the Church of England: Being an Account of the Proceedings of Anglican Ecclesiastical Councils from the Earliest Period*. Londra: J. W. Parker, 1842.
- Lightfoot, Joseph Barber. *Leaders in the Northern Church: Sermons Preached in the Diocese of Durham*. Londra: Macmillan, 1899.
- McNeill, John Thomas. *The Celtic Churches: A History A.D. 200 to 1200*. Chicago: University of Chicago Press, 1974.
- Metlake, George. *The Life and Writings of Saint Columban, 542?-615*. Philadelphia: The Dolphin Press, 1914.
- Mommsen, Theodor. *Chronica minora saec. Berolini: APDV Weidmannos*, 1892.

- Monumenta Germaniae historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum. Scriptorum rerum Merovingicarum.* Hannoverae: Impenses Bibliopolii Hahniani, 1885.
- Morey, William Carey. *Outlines of Roman Law Comprising Its Historical Growth and General Principles.* New York & Londra: G. P. Putnam's Sons, 1884.
- Museum, The British v.d.ğr. "The Implications of the Staffordshire Hoard for the Understanding of the Origins and Development of the Insular Art Style as It Appears in Manuscripts and Sculpture". *The Portable Antiquities Scheme*, British Museum erişim: 31.08.2022, <https://finds.org.uk/staffshoardsymposium/papers/georgeandisabelhender-son>.
- O'Mara, Róisín. *In Search of Irish Saints: The Peregrinatio pro Christo.* Blackrock, Co. Dublin: Four Courts Press, 1994.
- Philip Schaff (ed.). *Nicene and Post-Nicene Fathers 2: Socrates and Sozomenus Ecclesiastical Histories*, Edinburgh: T&T Clarke, 1994.
- Piggott, Stuart. *The Druids.* New York: Praeger, 1968.
- Richter, Michael. *Ireland and Her Neighbours in the Seventh Century.* Dublin: Four Courts Press, 1999.
- Ritchie, Anna. *Picts: An Introduction to the Life of the Picts and the Carved Stones in the Care of the Secretary of State for Scotland.* Edinburgh: H.M.S.O., 1989.
- Rosemary Guiley. *The Encyclopedia of Saints.* New York: Facts on File, 2001.
- Schaff, Philip. *History of the Christian Church, Nicene and Post-Nicene Christianity, A.D. 311-600.* Oak Harbor, WA: Logos Research Systems, Inc., 1997.
- Sherrow, Victoria. *Encyclopedia of Hair: A Cultural History.* Westport, Conn.: Greenwood Press, 2006.
- Simms, George Otto. *Exploring The Book of Kells.* Dublin: O'Brien Press, 1988.
- Thomas O 'Loughlin. "Penitential Books". *Encyclopedia of Monasticism*, Londra: Routledge, 2000, 319-320.
- Ward, Benedicta. *The Venerable Bede.* Harrisburg, PA: Morehouse Pub., 1990.
- Workman, Herbert B. *The Evolution of the Monastic Ideal.* Londra: Charles H. Kelly, 1913.
- Zimmer, Heinrich. *The Celtic Church in Britain and Ireland.* Çev. A. Meyer, Londra: David Nutt, 1902.